

t é m a

Jak se zrodil terorista

Ojedinělý vhled do života českého atentátníka

IVANA SVOBODOVÁ / FOTO MATĚJ STRÁNSKÝ

Chtěl vyburcovat laxní národ.
(Jaromír Balda u soudu)

H

elena Baldová popochází s mobilem u ucha po kuchyni spojené s obývacím, občas se při telefonátu s manželem zastaví u zákoutí s fotografiemi z rodinného života na sekretáři a pak bere do ruky tu, která zachycuje dva roky starou oslavu zlaté svatby, a chvíli si ji prohlíží. Kolem nohou se jí motá kočka, v kamnech u pohovky praská hořící dřevo, z plechu na lince voní čerstvě upečený štrůdl. Když paní Baldová do telefonu vypráví, že u ní včera i dnes byli na návštěvě synové a zítra za ní přijde její žák na kondice z němčiny, působí to jako výjev ze spokojeného, naplněného života. Poklidné dny jednadesátileté ženy se však před rokem zlomily do nečekaného životního dramatu. Poslední únorový čtvrtek minulého roku ji v šest ráno vzbudila policistka sklánějící se nad její postelí a konejšivě jí sdělující, ať se neleká, že k ní domů právě vstoupila zásahová jednotka provést domovní prohlídku. Před domem stálo auto s lékaři připravenými zasáhnout, kdyby šok z ranní návštěvy starší manžele nebezpečně rozrušil, dům byl plný policistů, kteří prohledávali všechny kouty a zatýkali jejího muže.

„Tak se opatruj, hochu můj, uslyšíme se zase ve čtvrtek,“ končí Helena Baldová telefonát a hlas jí jihně. Její muž Jaromír Balda v tu chvíli na druhém konci pokládá sluchátko ve vazební věznici na Pankráci. Už přesně den je z něj soudem uznán teroristický zločinec. Minulé pondělí ho zatím nepravomocný rozsudek poslal na čtyři roky do vězení za teroristický útok, který spáchal, když pokácel na dvě různé tratě kolem středočeského Bakova nad Jizerou stromy tak, aby do nich narazily vlaky. A v textech na letáčkách poházených kolem kolejí předstíral, že to tady na železnici útočili muslimští džihádisté.

Úterním hovorem do pankráckého vězení Helena Baldová právě vyčerpala polovinu z týdenního přídelu času, který její muž smí z vazby telefonovat domů, a tak jí do dalšího spojení nastává obvyklý program posledních jedenácti měsíců: přehrávat si ten společný čas před zatčením a přemýšlet, jak se to přihodilo, že se z jejího manžela, toho „strašně hodného člověka“, jak říká, stal na sklonku absolutně bezúhonného života terorista.

Neděle u bazénu

Dnes to všechno Helena Baldová v kuchyni nad závinem probírá se synem Jaromírem. Z podrobného odůvodnění rozsudku, jímž soudce Jiří Wažik o den dřív vysvětloval veřejnosti, proč rozhodl o tom, že Jaromír Balda starší je muž rozsévající teror a jaký si za to zaslouží trest, je vlastně nic nepřekvapilo. O tom, co jejich manžel a otec udělal, měli dávno jasno. Čerstvě odsouzený útočník se ke svým skutkům policii přiznal hned po zatčení a spolupráce s vyšetřovateli byla mezi okolnostmi, které soudce vyjmenoval jako polehčující. Jaromír Balda policistům při rekonstrukci činů ukázal, jak šel 1. června roku 2017 pěšky podél kolejí na předem vytipované místo kousek od Bakova, nesl s sebou motorovou pilu, pokácel dvanáctime-

trovou olší stojící šest metrů od kolejí a kolem rozházel papíry s textem psaným záměrně lámanou češtinou: „Allah Akbar, cesky neverici pes, mi tady a s nami djihad.“ A pak s nimi šel i na druhé místo, u Bělé pod Bezdězem, kde to samé zopakoval koncem července 2017 se čtrnáctimetrovou borovicí, jen ten text na letáčkách u kolejí překřížených stromem už byl mnohem delší – psal v něm, že první srážka se „strom tree“ u Bakova byla testem, že u toho byli dva bojovníci s „top gun“, tedy zbraní, že to natáčeli a že „nas abu imam rikati když video videt To dobra prace“, a teď že přijde na řadu ovládnutí celé země. O tom, že tohle všechno důchodce z rodinného domku v Malé Bělé na Mladoboleslavsku v okruhu pár kilometrů od svého domova dělal z náboženské nenávisti a chtěl vyburcovat společnost, aby se muslimů víc bála, soud nepochyboval a i sám útočník se k té motivaci přiznal.

„Míra se začal chovat jinak někdy v roce 2015 nebo začátkem roku 2016,“ říká Helena Baldová. „Večer se začal vytrácet od televize nahoru k počítači, který jsme měli v bývalém dětském pokoji, a zůstával tam dlouho zavřený. Někdy třeba do jedné v noci. Myslela jsem si, že se asi začal dívat na nějaké lechtivé věci na internetu, nenapadlo mě, co jiného by tam najednou mohl tak dlouho dělat.“ Jeho zavírání se prý stupňovalo a do toho začínal doma mluvit o nebezpečných uprchlících. V době migrační krize to bylo běžné téma v mnoha domácnostech, takže na tom ještě nebylo zase tak nic divného, ale jeho hodnocení situace bylo čím dál ostřejší. „A pak jsme zjistili, že se dal ke straně SPD Tomia Okamury,“ říká syn. „To bylo hrozně divné. Kdo zná tátu, ten tohle vůbec nechápal, protože jemu byla politika do té doby protivná, nechtěl s ní nic mít, nechtěl se o ní ani bavit.“

Věděli, že k SPD přivedla jejich otec a manžela místní mladoboleslavská „koordinátorka“ – jak v SPD označují nejvýše postavené okresní funkcionáře – Blanka Vaňková, znali ji už mnoho let, kdysi, když ještě žila v manželství, bývaly páry Vaňkových a Baldových přáteli. Jak přesně došlo k tomu, že se nechal Jaromír Balda zlákat k angažmá v SPD, to rodina dodnes neví, ale jeho zaujetí myšlenkami strany sílilo. Začal s okresní buňkou jezdit na demonstrace svolávané Tomiem Okamurou a rodinný program se musel o nedělích zkracovat, protože každých čtrnáct dní zasedala okresní mladoboleslavská schůze v restauraci u městského bazénu, na níž Jaromír Balda nemohl chybět.

Už bylo taky jasné, co manžel paní Baldové dělá celou tu dobu po nocích u počítače. I jí už od něj občas přišel hromadný e-mail, v němž ji varoval před uprchlíky, v adresáři viděla, že mezi adresáty jeho protiuprchlického e-mailového tažení je i mluvčí prezidenta Jiří Ověčáček, kromě Okamury se jeho oblíbeným politikem totiž stal i prezident Miloš Zeman. „Říkala jsem mu, že se asi zbláznil, psát Ověčáčkovi, komentoval v e-mailech kdejakou blbost nebo nesmyslné video, nebo když něco zahlédl v televizi,“ vzpomíná Helena Baldová. „Ale neposlouchal mě.“

Policie při domovní prohlídce našla jeho počítač zaplavený e-maily, které mu chodily, i těmi, které posílal dál, s fotografiemi, jež měly dokládat, jak přišli muslimové dobýt Evropu násilím, obřezávají evropské ženy, vraždí je a chtějí nás v Evropě „přečísliť“ a zrádci jim k tomu otvírají dveře. „Mírovi to vymylo hlavu, všemu věřil,“ říká manželka.

Začal po večerech mizet k počítači. Vypadalo to, že se na internetu dívá na lechtivé věci. A on se u něj bál.

Mohlo to dopadnout hůř. (Místo první srážky se stromem)

Pozorovali, jak jim utíká do jiného světa. (Syn Jaromír a manželka Helena)

Vzpomínky na dobu, než se manžel pokazil.

Nezastavila, nekorigovala. (Blanka Vaňková)

Tříkrát Okamura

Když viděli, jak jim manžel a otec uniká do nějakého jiného, cizího světa, lámali si s tím hlavu, ale pochyby nad jeho internetovými zájmy či schůzkami u bazénu se s ním prý probíraly čím dál hůř. „On byl nějak divně vybuzený. Nemělo cenu se s ním hádat. Samozřejmě nás vůbec nenapadlo, co všechno má v hlavě a že se chystá jít kácet stromy na koleje. Je to strašné, co udělal, to se nedá omlouvat, ale přemýšlel jsem o tom, jak mu v té době muselo samotnému být. Vždyť pro něj nemohl být žádný den hezký. Později nám vyprávěl, že měl živé sny, že v nich maminku muslimové řežou zažíva,“ popisuje Jaromír mladší. Časem zjistili, že to nechutenství, které se u otce postupně rozvinulo, mylně přikládali obtížím se zažíváním: řekl jim, že ve světě, kde začala válka a lidi jsou k tomu slepí, vůbec nemohl jíst. Jeho záběr se rozšířil z varování před muslimy i na tehdejšího premiéra Bohuslava Sobotku. A tak Jaroslav Balda starší, harmonikář a skladatel písniček, začal zpívat písně o vlasti a národu a u stánků SPD v předvolební kampani k nim přidával i sloky hanlivě hodnotící tehdejšího premiéra – pro něj to byl člověk, který „vydal zemi napospas hrdlořezům“, protože kolem ní nepostavil plot.

„A tohle všechno by se nestalo, kdyby se nedal k SPD,“ říká Jaromír Balda mladší. Strana a její šéf dnes Baldovo členství popírají, ale on při jednom z prvních výsledků po zatčení vypověděl, že je „pasivním členem SPD“ – ve smyslu, že nikam nekanidoval –, ale že se nechá vyškrtnout. Z výsledku vyplynulo, že by stranu nerad poškodil. Každopádně pro něj SPD znamenala mnoho a pomáhal jí, jak mohl. „Vývěšoval plakáty a jednoho dne jsem zjistila, že máme Okamuru nalepeného i na plotě,“ říká paní Baldová. „A pak mě málem klepla pepka, když přijel s naším autem polepeným Tomiem Okamurou na kapotě i z obou stran, tříkrát Okamura na jednom autě.“ Kvůli tomu se už prý dost pohádali: paní Baldová do auta odmítla sednout, že bude raději chodit pěšky, ale nebylo to, jak říká, nic platné.

Na zahradě vedle domu Baldových stojí i další auto, říkájí mu „raketa“, je to starý typ malé dodávky, kterou kdysi koupili na vození dřeva na otop. A právě díky této „raketě“ nakonec důchodce Baldu našla policie: poté, co ve vrcholící kampani před parlamentními volbami porazil stromy na koleje, aby se lidé začali bát a donutil laxní politiky chránit zemi, začal pak v září 2017 po kraji rozvážet letáky s výhrůžnými texty, které měly opět vypadat, že je psal muslim: vyhrožoval, že má semtex, že ženy musí nosit burkiny a ne bikiny a vůbec musí Češi konvertovat k islámu, jinak bude šaría, džihád a „bang bang“. Lidé nacházeli letáky v poštovních schránkách nebo vylepené na železničních zastávkách v okolí a hlásili to policii, vyšetřovatelům se pak podařilo zachytit na kamerách starou dodávku, kterou pan Balda přijel vhodit ve středu 4. října – dva týdny před volbami – další výhrůžný leták do poštovní schránky na náměstí v Doksech. Znalec zároveň policii upozornil, že text výhrůžky je stylem shodný a obsahem nápadně podobný tomu z letáků rozházených kolem kolejí při útoku na vlak, a soud na základě toho povolil odposlechy telefonu a sledování elektronické komunikace Jaromíra Baldy. Policisté se totiž domnívali, že může jít o organizovanou skupinu a že důchodce z Malé Bělé možná jen tiskne letáky pro někoho dalšího.

Zrovna zatopil
v kamnech
a šel se podívat
na zahradu, zda
dobře táhne
komín, takže
zásahovou
jednotku rovnou
pustil do domu
a ke všemu se
přiznal.

To se nepotvrdilo a jedno únorové ráno si pro pana Baldu policisté přišli: zrovna zatopil v kamnech a šel se podívat na zahradu, zda dobře táhne komín, takže nachystanou zásahovou jednotku rovnou pustil do domu a ke všemu se přiznal.

Odvaha na triku

V rodině Jaromíra Baldy mají naprosto jasno: útoky na vlaky, při nichž, jak řekl soud, se jen štěstím nikomu z cestujících a personálu nic nestalo, neomlouvají, chválí i policisty, kteří se prý chovali profesionálně. Zároveň jsou ale přesvědčeni, že vinu na tom, do jakého stavu se dostal jejich otec a manžel, nese z velké části zmíněná koordinátorka SPD Blanka Vaňková. Rodina nepochybuje, že skrze ni a prostředí okamurovců začal Jaromír Balda nasávat strach a přesvědčení, že se už nacházíme ve válce s islámem a většina lidí to jen nechce pochopit, což ho posouvalo – jak konstatovali znalci z oboru psychologie a psychiatrie – do stavu, v němž se mu laicky řečeno „zatemňoval mozek“. Své činy měl promyšleny včetně plánu, jak svou roli na kolejích zamaskovat, půjčil si pilu, místo aby vzal svou, boty pomazal naftou v přesvědčení, že ho psi nevyčmuhají, letáky měl předem připraveny, o náhlé pomnutí myslí tedy nešlo. Podle posudků však trpí organickou poruchou osobnosti – nikoli tedy duševní chorobou – a v době, kdy to všechno dělal, měl kvůli ní sníženou přičetnost: rozpoznávací schopnosti na polovinu a schopnosti ovládací „zmenšené podstatně“. Nevymizely ale úplně, o nepřičetnost se u něj nejednalo, proto soud stanovil sice trest pod dolní hranici sazby (za terorismus hrozí 5–15 let) na čtyři roky, ale Jaromíra Baldu poslal do vězení. „Nepřehlédnutelným faktorem je otázka manipulace veřejně vystupujícími osobami, které důvěřivost a strach osob, jako je obžalovaný, využívají ve svůj prospěch. Do manipulace se obžalovaný jednoznačně dostal, je určitým způsobem její obětí. Nicméně to neznamená, že za své jednání není trestně ani lidsky odpovědný. Měl použít víc kritického myšlení,“ zdůvodnil to soudce Jiří Wažik.

Těmi veřejnými osobami, které manipulují lidi skrze strach, nemohl mít soudce v případě Jaromíra Baldy na mysli nikoho jiného než Tomia Okamuru a další politiky vystupující v národoveckém duchu, kteří pomocí šíření strachu získávají voliče. V odposlechu, který pustil soud, aby veřejnost více pochopila stav myslí Jaromíra Baldy a prostředí, v němž se nacházel, se ukázalo i to, jak v SPD spolu lidé komunikují. Balda v nahraném telefonátu vypráví Blance Vaňkové, že po migrantech půjde „jako se jde po potkanech a po krysách a po škodné v lese“. Když vypráví, že by „je“ nejraději střílel – nelze poznat, zda mluví o muslimech, nebo o nezodpovědných politicích – jednoho po druhém, „bum bum“, Blanka Vaňková ho ani jednou nezastaví, nekoriguje. Naopak rozhorlenému důchodci přihrává – zmíní se, že by podle ní měla celá Praha vyletět do povětří, protože je plná „fetek a kavárníků“. Nahraje mu na smeč otázkou, „co říká na toho hajzla černého Feriho“ (*poslanec TOP 09 – pozn. red.*), a z Jaromíra Baldy se hrnou vulgarismy a výhrůžky, třeba že by bylo dobré zapálit muslimky „malinkým Molotovovým koktejlkem“. Blanka Vaňková přikládá do kotle a na jeho výhrůžky reaguje citoslovcem „hm, hm“ nebo slovy „to máš asi pravdu“.

„Červený drak“ zachytla kamera v Doksech.

Pozdní sběr. (Uprostřed Monika Čapková)

Její dům v malé obci kousek od Velkoledeckého rybníka na Mladoboleslavsku, který si tu před pár lety pronajala, když zkrachovala její personální agentura a vystudovaná psychologička práce se podle místních dostala do dluhů, je stále ověšen vánoční výzdobou, na zahradě vlaje na žerdí vlajka jižanské Konfederace – symbol států podporujících otrokářství. S novináři, kteří se jí po soudním zveřejnění její vedlejší role v případě Jaromíra Baldy dovolali, odmítla mluvit, teď dlouhohlavá šedesátnice vychází z domu s úsměvem. Dnes na sobě nemá triko s nápisem „Odvaha říkat pravdu“, které si obvykle bere do pořadů v TV Barrandov, kam spolu s dalšími okamurovci pravidelně doprovází předsedu, ale brzy se ukáže, že na chuť pohovořit si o čemkoli to na jejím zápraží nevypadá. „Táhněte, vy presstitutky, hyeny, volám na vás policii,“ křičí žena a rychle mizí zpět do domu, takže otázka, proč do planoucího Jaromíra Baldy přilévala podle odposlechů benzín hněvu a zda má odsouzený terorista pravdu, když policistům říkal, že byl členem její buňky SPD, zůstává bez odpovědi.

Pila do ruky

V odposlechu puštěném soudem je jeden pozoruhodný moment: Ve chvíli, kdy koordinátorka SPD Mladá Boleslav zmíní jméno Tomia Okamury, hlas Jaromíra Baldy – měl v tu chvíli v sobě litr vína a kadence jeho řeči nabírá s každou příhrávkou na obrátkách – nápadně mění tón. „Prosím tě, až ho uvidíš, asi dřív než já, tak ho pozdravuj,“ říká odsouzený terorista téměř něžně. „Ale jmenovat mě nemusíš,“ dodá a působí to skromně. „Skutečně bude načase, aby měl nějaké bodyguardy, aby ho nějaký hajzl nestřelil, věř tomu,“ vyjádří obavu – a pak už jeho hlas zase nabírá na intenzitě. Tahle změna hlasu odpovídá tomu, jak Jaromíra Baldu vidí jeho blízcí: že se obdiv k Okamurovi změnil ve fanatické zbožňování.

O tom, že šíření strachu Okamurovou SPD mělo na důchodce silný vliv, nechtějí v partaji slyšet. Tomio Okamura na otázku, jestli nepřišel po varovném případě čas šlápnout v rozsévání nenávisti na brzdu, posílá po své mluvčí známé prohlášení předsednictva, že jeho strana Baldův čin odsuzuje. Poslankyně SPD Karla Maříková, která si v minulém týdnu získala obdiv svých fanoušků a kolegů za tvrzení, že muslimové jsou jako invazivní druhy rostlin a nepatří do Evropy, na otázku po zmírnění strachu telefonicky odpovídá: „Předsednictvo vydalo prohlášení, já se s ním plně ztotožňuji, přeji pěkný zbytek dne.“

Loňská dvojka na kandidátce na radnici v Mladé Boleslavi Lada Hrádková sice pana Baldu zná, vídali se na schůzích strany, agitovali spolu na stáncích a jela s ním před rokem jedním autem do Prahy na Okamurovu konferenci s Marine Le Pen a Geertem Wildersem, ale jak říká u plotu před svým domem: „Já jsem mu tu pilu do ruky nedala, měl si zajít k psychiatrovi, a taky je pravda, že nelegální migrantů tady jsou a pořád někde někoho zabíjejí, takže to není žádné strašení.“ Když vidí, že fotograf pořídil její snímek, vrhá se na něj a trhá mu z ruky aparát s výhrůzkami policíi.

„Četl jsem o něm, ale jsem ze Zlínského kraje,“ říká do telefonu poslanec a člen předsednictva SPD Jaroslav Holík. Ani on si nemyslí, že SPD děsí lidi, podle něj je informování o nebezpečí islámu něco jako hlásit počasí – meteorologům taky nikdo nezakazuje, jak říká, aby informovali o tom,

že přichází vítr. „Cože? Jestli bychom se alespoň neposkládali na těch 200 tisíc, které ten pán teď musí uhradit za škodu na vlacích?“ podiví se. „To v žádném případě, nemáme s tím nic společného a pomáháme jen lidem, kteří si svou situaci nezavinili sami.“

Komu se temní mysl

V bývalém obchodě kousek od domu Baldových, který teď slouží jako malý kulturní dům, se minulou středu večer sešel na pravidelnou zkoušku souboru Pozdní sběr asi tucet lidí z baráčnické obce Malé Bělé. Soubor nejstarších tanečniců nacvičuje rejdrovák na blížící se ples. Tady Jaromíra Baldu všichni dobře znají a nikdo se tu na rozdíl od veřejnosti na sociálních sítích nepodíval, že „jejich“ terorista dostal tak nízký trest. V přímém přenosu pozorovali, jak se jejich soused měnil, jak si polepil auto a plot a se zaujetím občas něco utrousil o všem tom nebezpečí, které se na nás žene. Ale zase ne tak moc, aby si nepomysleli, že má zkrátka jen vyhocené názory a že ho to třeba zase časem přejde. Hrával jim na harmoniku u ohně, ke kterému se lidé ze sousedského spolku scházejí každý měsíc a jak říkají, moc si tu všichni váží jeho „statečné a velmi laskavé ženy Helenky“.

Celé dění kolem Pozdního sběru a baráčnické obce má na povel místní obyvatelka Monika Čapková, ta vypráví, že baráčníci za pana Baldu dokonce sepsali záruku pro soud, když se rozhodovalo, jestli ho pustí z vazby ke stíhání na svobodě. Nepomohlo to, soud se bál, že pan Balda je pořád silně pod vlivem svých pokračujících obav o vlast. „Co udělal, je nepochopitelné a vůbec nikoho by to nenapadlo. Na vině je to strašení z SPD, copak víme, kolik takových důchodců teď někde sedí u počítače a temní se jim mysl? A nejde jen o to, že by mohli něco provést, ale i ten strach, ke kterému jsou starší lidé náchylnější, musí být pro ně přece strašný,“ říká Monika Čapková. Uvědomila si, že její čerstvě odsouzený soused se dávno před zatčením ocitl v situaci, v níž ho s jeho názory nikdo zvenčí nekonfrontoval. Ona sama, když jí nabízel, aby kandidovala za SPD, ho jen se smíchem odbyla. „Do hospody tady nechodil, tam by mu asi chlapi řekli, co to meleš, Míro, doma nemělo cenu se s ním pořád hádat, a tak mu zbylo jen to prostředí SPD,“ přemýšlí paní Čapková.

V kuchyni domku Baldových si paní Helena poněkolkrát čte poslední dopis z vězení. Muž jí píše, jak jí má rád, a že opravdu nechtěl nikomu ublížit, že chtěl jen vyburcovat lidi, aby se vzpamatovali – a že už nikdy nedovolí „tomu temnému ve mně“ něco

takového udělat. „On je vážně hodný a soucitný člověk, jen se nějak pokazil,“ říká Helena Baldová. I jí už je o něco lépe než na začátku, kdy se styděla, jak říká, vynést i slupky na kompost – hanba jí tak zavalila, že se rozhodla už nikdy nikoho ze sousedů nepotkat. A tak přišli oni za ní. Baráčníci ji zvou na své schůzky, vzali ji s sebou i na výlet do Přerova u Opavy, když tam měli vystoupení, lidé jí nabízejí pomoc, zkrátka se jí ujali – a ona, když o tom mluví, je viditelně dojatá. „Jsme ve věku, kdy nevím, co nás s manželem čeká za rohem, jestli se ještě setkáme na svobodě,“ říká. „Takhle blbě se ten život nakonec zvrtil. Ale když vidím tolik dobra a laskavosti kolem sebe, začínám věřit, že to s námi všechno může dobře dopadnout.“ ●

Zpočátku se styděla i vynést slupky na kompost. Hanba ji tak zavalila, že se rozhodla už nikdy nikoho ze sousedů nepotkat. A tak přišli oni za ní a ujali se jí.